

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет психології
Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія і методологія науки

Третій освітньо-науковий рівень вищої освіти
на здобуття ступеня доктора філософії

Освітньо-наукова програма – усі освітньо-наукові програми

Спеціальність – усі спеціальності

Форма навчання – денна, заочна

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “29” серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Філософія і методологія науки
Викладач	Дойчик Максим Вікторович
Контактний телефон викладача	0955702451
E-mail викладача	maksym.doichyk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний, заочний, вечірній
Обсяг дисципліни	<u>3,0</u> кредити ЄКТС, <u>90</u> год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	www.d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Консультації проводяться щопонеділка з 13.00 до 15.00 в ауд. 503 (Г.к.). Онлайн консультації можуть бути організовані за бажанням студентів з використанням Viber (+380955702451).
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Навчальна дисципліна «Філософія і методологія науки» передбачає розгляд основних філософсько-світоглядних проблем і тенденцій розвитку науки, критичне осмислення подій та явищ наукового життя, використання філософської рефлексії для формування власної світоглядної позиції, системного наукового світогляду та загального культурного світогляду. «Філософія і методологія науки» читається аспірантам першого курсу усіх спеціальностей університету і покликана допомогти зрозуміти значення функцій, методологічних можливостей науки, зрозуміти роль науки як культурного феномену та соціального інституту, роль наукових революцій у соціокультурному процесі. Важливою є орієнтація на формування у здобувачів наукового ступеня «доктора філософії» культури наукового мислення, розуміння основних напрямків розвитку філософії науки як галузі філософського знання, вивчення основних тенденцій розвитку сучасної науки, основ академічної культури, етичної складової наукової діяльності вченого-дослідника тощо. Їхнє знання та розуміння породжує вміння окреслювати дослідницьке поле, методологію власного наукового дослідження, а також давати фахову оцінку явищам і подіям наукового життя, соціокультурному процесу. Вагоме місце також займає формування комунікативних навичок і творчих здібностей, важливих для обґрунтування гіпотез і ефективного позиціонування власних наукових здобутків.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета: пояснити аспірантам місце і роль філософії у контексті формування наукового знання, розкрити особливості наукового пізнання та можливостей застосування у ньому філософської методології, ознайомити з найбільш значущими світоглядними ідеями на всіх етапах цивілізаційного розвитку, які визначали характер розвитку науки. Завдання: розкрити предмет і завдання філософії і методології науки, ознайомити з особливостями її історичного розвитку, експлікувати найважливіші наукові ідеї представників античної, середньовічної, ренесансної, новочасної та сучасної філософії, з'ясувати найважливіші методологічні принципи філософського осмислення буття, людини, свідомості, пізнання, методу, суспільства, культури, сформувати системний науковий світогляд, вдосконалити навички наукового пошуку, застосування філософських, загальнонаукових методів під час виконання науково-дослідних завдань за темою дисертації.	
4. Загальні і фахові компетентності	
<u>Загальні компетентності:</u> - <i>Інтегральна.</i> Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, проводити власне наукове	

дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. - ЗК01. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). - ЗК03. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору. - ЗК04. Здатність усно і письмово презентувати результати власного наукового дослідження українською та іноземною мовами, глибоко розуміти іншомовні наукові та професійні тексти за напрямом досліджень. Фахові компетентності: - СК01. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузях науки та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях. - СК02. Здатність застосовувати методи наукового пізнання, зокрема, міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій. - СК03. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті та проєктах вищої освіти у системі освіти дорослих. - СК04. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру та забезпечувати якість виконуваних досліджень; дотримання права інтелектуальної власності та стандартів академічної доброчесності. - СК05. Здатність моделювати оптимальні варіанти вирішення складних проблем, прогнозувати можливі наслідки їх реалізації. - СК06. Здатність здійснювати експертну діяльність за спеціальністю. - СК07. Здатність виявляти нові інституційні етичні виклики та етичні виклики в житті суспільства і пропонувати для них науково обґрунтовані механізми розв'язання.	
5. Програмні результати навчання	
Вивчення «Філософії і методології науки» забезпечує такі програмні результати навчання: - РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання, зокрема, на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та здійснення інновацій. - РН04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні аргументи, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні наукові джерела; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого наукового та загальносоціального контекстів. - РН05. Планувати і виконувати теоретичні та прикладні дослідження за спеціальністю та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного наукового інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу передових концептуальних і методологічних знань щодо досліджуваної проблеми з дотриманням стандартів академічної та професійної етики. - РН06. Розуміти загальні принципи та методи юридичної науки, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях за спеціальністю та у викладацькій практиці.	
6. Організація навчання	
Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20
семінарські заняття / практичні / лабораторні	10
самостійна робота	60
Ознаки навчальної дисципліни	

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/ вибірковий	
Перший	Усі спеціальності.	Перший	Нормативний	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		Кількість год.		
		лекції	сем. заняття	сам. роб.
Тема 1. Філософія і методологія науки: основне коло проблем.		4	2	12
Тема 2. Основні етапи розвитку науки.		6	4	20
Тема 3. Гносеологія та проблеми наукового пошуку.		6	2	16
Тема 4. Наука як рушійна сила сучасного прогресу. Етика науки.		4	2	12
ЗАГ.:		20	10	60
7. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу відбувається згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень аспірантів, що регламентовані в університеті. Загальна максимальна сума балів, яка присвоюється аспіранту за курс, становить 100 балів, яка є сумою балів, що включає поточний контроль (становить максимум 50 балів) та підсумковий контроль, іспит (максимум 50 балів). Під час 5 аудиторних занять передбачене проведення тестування (максимум 30 балів). Оцінюється робота на 5 семінарських заняттях упродовж семестру за 5-бальною шкалою. Максимальна кількість балів – 30. За кожне відвідане лекційне заняття аспірант отримує один бал. У підсумку максимальна кількість балів за відвідані лекційні заняття може становити 10 балів. При поточному контролі (максимум 50 балів) враховуються навчальні досягнення аспірантів (бали), набрані на поточному оцінюванні, контрольному тестуванні під час аудиторних занять (30 балів), при виконанні індивідуальних завдань (індивідуальне науково-дослідне завдання за темою дисертаційного дослідження – 10 балів) для самостійної роботи, а також бали, отримані за відвідування лекцій (10 балів). При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність аспіранта на заняттях (у тому числі на лекційних), активність аспіранта під час семінарських занять; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час опитування та виконання письмових завдань; списування та плагіат. Аспірант, який не набрав 50 балів з можливих загальних 100 балів, користується повторним правом отримати допуск на складання іспиту за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне екзаменаційне тестування.			
Шкала оцінювання: національна та ECTS	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
	90 – 100	A	відмінно	зараховано
	80 – 89	B	добре	
	70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно		

	50 – 59	E		
	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Вимоги до письмових робіт	Підсумкова робота, яка проводиться у письмовій формі, повинна містити конкретні і чіткі відповіді на поставлені питання, здобувач повинен використовувати сучасні наукові джерела з філософії і методології науки. Тестові завдання передбачають вибір правильного варіанту відповіді.			
Семінарські заняття	Оцінюється робота на 5 семінарських заняттях та контрольного тестування упродовж семестру за 5-бальною шкалою. Максимальна кількість балів – 30.			
Лекційні заняття	За кожне відвідане лекційне заняття аспірант отримує один бал. У підсумку максимальна кількість балів за відвідані лекційні заняття може становити 10 балів.			
Індивідуальне науково-дослідне завдання	Окремою формою індивідуальної науково-дослідної роботи аспіранта з курсу «Філософія і методологія науки» є розробка наукової складової дисертаційної роботи, методологічне обґрунтування вибору теми дисертації з обраної спеціальності, визначення актуальності, новизни, стану розробки вказаної проблеми, опис основних принципів і методів дослідження, обговорення такого проєкту на семінарському занятті. У проєкті має бути відображено авторське визначення об'єкта, предмета, мети і основних завдань дослідження, розкрито його методологічні принципи, а також те, що дає досліднику застосування тих чи інших методів при розв'язанні основних завдань дослідження. У проєкті також слід вказати філософські категорії, які використовуватимуться при розробці досліджуваної проблеми. Якщо автор дисертації розробляє новий метод дослідження, потрібно дати його філософське обґрунтування і розкрити методологічну значущість для відповідної галузі науки. У проєкті наприкінці потрібно вказати список використаних праць, в змісті яких йдеться про методи дослідження обраної теми. Підготовлений проєкт може бути використаний при написанні вступу до дисертації. Виконаний проєкт подається викладачу курсу «Філософія і методологія науки» (maksym.doichyk@pnu.edu.ua) та у відділ аспірантури до середини жовтня поточного семестру. Індивідуальне науково-дослідне завдання за темою дисертаційного дослідження оцінюється максимум у 10 балів.			
Умови допуску до підсумкового контролю	Аспірант, який не набрав 50 балів з можливих загальних 100 балів, користується повторним правом на складання іспиту за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне екзаменаційне тестування.			
Підсумковий контроль	Екзамен (тест) Форма здачі: письмово.			

8. Політика навчальної дисципліни

1. Інформація щодо результатів тестування, виконання індивідуальних / групових робіт, презентації результатів самостійної роботи, загальна оцінка змістового модуля в цілому надається кожному аспіранту індивідуально. Неприпустимими є плагіат та списування.

2. Інформація щодо оцінки виконання індивідуального науково-дослідного завдання надається здобувачеві після представлення (у т.ч. публічного) результатів виконання роботи.

Результати індивідуального науково-дослідного завдання подаються аспірантами згідно розкладу семінарських занять на 7 тижні навчання.

Сумарна оцінка за змістовими модулями надається на 14 тижні навчання.

3. Присутність і робота аспірантів на лекційних, семінарських заняттях, іспиті є обов'язковою. Теоретичні матеріали з курсу, а також додаткові ресурси для його засвоєння є доступними на сайті дистанційної освіти (за поданим вище посиланням) та у форматі електронної інформації на сайті бібліотеки університету <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=11287>.

4. При виставленні допуску до іспиту (максимум 50 балів) враховуються навчальні досягнення аспірантів (бали), набрані на поточному оцінюванні, контрольному тестуванні під час аудиторних занять (30 балів), при виконанні індивідуальних завдань (індивідуальне науково-дослідне завдання за темою дисертаційного дослідження – 10 балів) для самостійної роботи, а також бали, отримані за відвідування лекцій (10 балів).

Аспірант, який не набрав 25 балів, до іспиту за відомістю №1 не допускається. У такому випадку аспірант користується повторним правом отримати допуск на складання іспиту за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне екзаменаційне тестування.

5. Контактні дані для онлайн допомоги та консультування:

Викладач: Дойчик М.В. , maksym.doichyk@pnu.edu.ua,

Аспірантська академічна група у viber.

Онлайн консультації також можуть проводитись з використанням Viber (+380955702451).

9. Рекомендована література

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н.Г. Сорокіної, А.Є. Артюхова, І.О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. осв. політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова. К. : Таксон, 2016. 234 с.
3. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. [Текст] : курс лекцій. К. : Генеза, 1996. 368 с.
4. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: (Західноєвропейський контекст). К. : Тандем, 2000. 416 с.
5. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії: підручник. К. : Либідь, 2001. 408 с.
6. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії [Текст] : монографія. Видання. 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
https://www.researchgate.net/publication/373832987_IDEA_GIDNOSTI_V_ISTORII_EVROPEJSKOI_FILOSOFII
7. Історія філософії [Текст]: словник за заг. ред. В. І. Ярошовця. К. : Знання України, 2006. 1200с.
8. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
9. Ратніков В.С. Основи філософії науки і філософії техніки: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2012. 291 с.
10. Рассел Б. Історія західної філософії. К. : Основи, 1995. 759 с.
11. Філософія та методологія науки: підручник / Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 223 с.

12. Філософія науки: підручник / Добронравова І.С., Сидоренко Л.І., Чуйко В.Л. та ін. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с.
13. Філософія науки. Навчальний посібник / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2017. 588 с.
14. Філософія науки: навчальний посібник: [Електронне видання] / Кузь О.М., Чешко В.Ф. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 172 с.
15. Хостантинов В.О. Філософія науки: курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017. 188 с.
16. Doichyk M. Cultivating dignity in Jean-Jacques Rousseau's social-ethical conception: gender aspect. Вісник Прикарпатського університету. Філософські науки. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2018. Випуск 21. С.16-22.
17. Doichyk M. Cultivating dignity in Jean-Jacques Rousseau's social-ethical conception: gender aspect. Вісник Прикарпатського університету. Філософські науки. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. 2018. Випуск 21. С.16-22. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/4789>
18. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2019). The Idea of Dignity in Contemporary Scientific Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 2(2), 3-12. <https://doi.org/10.15421/341919>
19. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2021). Epistemological Premises for the Concept of Dignity in John Locke's Philosophical Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 4(1), 3-12. <https://doi.org/10.15421/34210>
20. Duliba, Y., Ovcharuk, S., Doichyk, M., Hoian, I., Vergolyas, M., & Sarancha, I. (2022). The Transformation of the Global Civil Society during the Covid-19 Pandemic. *Postmodern Openings*, 13(1), 436-449. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/406>
21. Maidaniuk, I., Tsoi, T., Hoian, I., Doichyk, M., Patlaichuk, O., & Stupak, O. (2022). The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 13(4), 436-449. <https://doi.org/10.18662/brain/13.4/397>
22. Prepotenska, M., Ovsiankina, L., Smyrнова, T., Rasskazova, O., Cherednyk, L., & Doichyk, M. (2022). Tolerance as a Communicative and Socio-Cultural Strategy of Social Agreements. *Postmodern Openings*, 13(1), 291-312. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/397>

10. Програмові вимоги

**«Культурою розуму є філософія»
(Цицерон)**

**«Май мужність користуватись власним розумом»
(І. Кант)**

Для іспиту аспірант повинен знати зміст програмових розділів і тем навчального курсу, відповідно до яких пропонується основний перелік питань:

- Філософія як теоретична основа світогляду.
- Співвідношення філософії та науки. Особливості наукового пізнання в порівнянні з міфологічним, релігійним, філософським, мистецьким, повсякденним.
- Основні функції науки.
- Періодизація становлення наукових знань.
- Загальна характеристика східної «протонауки».
- Формування наукових знань у період Античності. Досократівський етап в старогрецькій філософії. Класична доба античної філософії (софісти, Сократ, Платон, Арістотель). Елліністична і римська філософія (епікурейзм, стоїцизм, скептицизм, неоплатонізм).
- Особливості розвитку наукової думки в Європі за доби Середньовіччя.
- Відродження та Реформація як ідеологічна передумова розвитку науки Модерну.
- Становлення класичної науки Нового часу (Модерну). Евристичний потенціал філософії Ф. Бекона, Р. Декарта, Дж. Локка, Т. Гоббса, Б. Спінози та ін.). Філософські ідеї

мислителів-просвітників (Ф. Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, І. Гердер та ін.). Класична німецька філософія: джерела та суттєві риси. Філософські системи І. Канта, Й. Фіхте, Ф. Шеллінга, Г. Гегеля, Л. Фюєрбаха.

- Виникнення та особливості розвитку філософії науки в другій половині XIX-XX ст. Некласична парадигма мислення. Оновлення класичних традицій: неокантіанство, неогегельянство. Марксизм як філософська течія. Виникнення некласичних течій. Принцип ірраціоналізму. Філософія життя. Психоаналітична філософія. Прагматизм. Позитивізм і його стадії. Феноменологія. Герменевтика. Філософська антропологія. Екзистенціалізм. Еволюція релігійної філософії XX ст. (неотомізм, персоналізм, тейярдізм).
- Специфіка постнекласичної науки. Сучасна філософія: суттєві риси, провідні тенденції, основні течії. Структуралізм. Постмодернізм.
- Поняття «пізнання» та його види.
- Чуттєве і раціональне у пізнанні.
- Поняття «знання». Види знання.
- Проблема істини у пізнанні.
- Структура наукового пізнання.
- Основні форми теоретичного рівня наукового пізнання.
- Методи і прийоми наукового дослідження.
- Емпіричний рівень дослідження, його методи.
- Методи теоретичного дослідження, можливості їх використання.
- Особливості наукового дослідження як творчого процесу. Евристика.
- Суб'єктивний чинник та особливості його врахування в науковому дослідженні.
- Наука як рушійна сила суспільного прогресу.
- Етика науки.
- Поняття «прогрес» та «науково-технічний прогрес».
- Сутність поняття «наукова революція».
- НТР та її соціальні наслідки.
- Поняття «глобальні проблеми людства».
- Проблеми соціального прогнозування.
- Наукове осмислення проблем трансформації та розвитку українського суспільства.
- Моральний вибір і моральна відповідальність у науці.
- Академічна доброчесність: данина моді чи життєва необхідність?
- Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: мета, принципи, механізми дії.
- Філософський аналіз змісту текстів першоджерел.

Викладач

М.В. Дойчик